

Hoofdstuk 1

De laatste regenbuien daalden mild op het rode land en op een deel van het grauwe land van Oklahoma neer, zonder de gebarsten grond weg te spoelen. De ploegen kruisten telkens de sporen van beekjes. Door de regen kwam de mais snel op en schoot her en der in grote hoeveelheden onkruid en gras op langs de kant van de weg, zodat het grauwe land en het donkerrode land onder een groen dek verdwenen. Eind mei klaarde de hemel op en werden de wolken, die in de lente zo lang als hoge pluimen in de lucht hadden gehangen, verdreven. Dag na dag stond de zon op de groeiende mais te branden, tot er een streepje bruin op de rand van de groene bajonetvormige bladeren verscheen. De wolken kwamen en gingen, maar na een poosje probeerden ze het niet eens meer. Het onkruid kleurde donkerder groen om zich te beschermen en hield op verder voort te woekeren. Op de aarde vormde zich een korst, een dunne, harde korst, en met het lichter worden van de lucht kleurde ook de aarde lichter, roze in het rode land en wit in het grauwe land.

In de door het water gevormde geulen stooft de aarde neer in droge stroompjes. Buidelratten en mierenleeuwen veroorzaken kleine lawines. En door het branden van de felle zon, dag in dag uit, werden de bladen van de jonge mais minder stijf en stonden ze minder recht omhoog; eerst bogen ze in een krom-

ming en daarna, toen de sterke middennerven zwakker werden, helde ieder blad omlaag. Toen was het juni en scheen de zon nog feller. De strepen bruin op de maisbladen werden breder en drongen door tot de middennerven. Het onkruid verdorde en schrompelde tot aan de wortel ineen. De lucht was ijl en de hemel nog lichter; en iedere dag werd de aarde bleker.

Op de wegen waar de paard-en-wagens overheen reden, waar de wielen de grond maalden en de paardenhoeven de grond beukten, verpulverde de aardkorst tot stof. Alles wat bewoog, deed het stof opdwarrelen: bij een wandelaar dwarrelde er een dun laagje op tot aan zijn middel, een wagen joeg het stof op tot aan de punten van de omheining, en een auto liet een complete stofwolk achter zich. Het duurde lang voordat het stof weer was gaan liggen.

Toen juni voor de helft voorbij was, kwamen er grote wolken opzetten vanuit Texas en de Golf van Mexico, hoge, zware wolken, regenkoppen. De mannen in het veld keken omhoog naar de wolken, snoven de lucht op en staken een natte vinger op om te weten hoe de wind stond. De paarden waren onrustig, zolang de wolken daar hingen. De regenkoppen lieten wat druppels vallen en snelden voort naar elders. Daarna klaarde de lucht weer op en brandde de zon weer. In het stof zaten kleine kraters waar de regen was gevallen, er zaten heldere spatten op de mais, en dat was alles.

Een zachte wind volgde de regenwolken en dreef ze noordwaarts, een wind die de uitdrogende mais licht deed ritselen. Een dag ging voorbij en de wind nam toe, gestadig, ononderbroken door vlagen. Het stof van de wegen stoof op, verspreidde zich, viel op het onkruid naast de velden en een klein eindje in de velden. Nu werd de wind krachtig en hard, hij rukte aan de door de regen gevormde korst op de maisvelden. Stukje bij beetje verduisterde de hemel door het zich vermengende stof, en de wind ging tastend over de aarde, maakte het stof los en voerde het mee. De wind werd sterker. De korst brak, het stof steeg omhoog uit de velden en dreef grijze pluimen de lucht in,

als rook die langzaam opkringelt. De mais sloeg heen en weer in de wind en maakte een droog, ruisend geluid. Het fijnste stof dwarrelde nu niet meer terug op de aarde, maar verdween in de steeds duisterder wordende lucht.

De wind werd sterker, veegde onder stenen door, nam stro-tjes en droge bladeren mee, en zelfs kleine aardkluiten, en liet een spoor na terwijl hij over de velden joeg. De lucht en de hemel werden donkerder, de zon scheen er roodachtig doorheen, en er was een scherpe prikkel in de lucht. Gedurende een nacht jachtte de wind nog sneller over het land en groef listig tussen de worteltjes van de mais. De mais bood weerstand met zijn verzwakte bladeren, totdat de wortels blootgewoeld waren door de vernielende wind; daarop liet iedere stengel zich vermoeid zijwaarts zakken naar de aarde en gaf de richting van de wind aan.

De dageraad kwam, maar het werd geen dag. In de grijze hemel verscheen een rode zon, een vage, rode cirkel die een klein beetje licht gaf, alsof het schemerig was; en toen die dag vorderde, werd de schemering weer duisternis, en de wind huilde en jammerde over de gevallen mais.

Mannen en vrouwen zaten dicht opeengepakt in hun huizen en bonden zakdoeken over hun neuzen als ze de deur uit gingen en droegen stofbrillen om hun ogen te beschermen.

Toen het weer nacht werd, was het stikdonker, want het licht van de sterren kon niet door het stof dringen en omlaag schijnen, en het licht achter de ramen reikte niet meer verder dan het eigen erf. Nu was het stof gelijkelijk vermengd met de lucht, een emulsie van stof en lucht. De huizen werden stevig afgesloten en er werd doek tussen de spleten van ramen en deuren gepropt, maar het stof kwam zo fijn verstoven naar binnen dat het niet in de lucht te zien was, en het nestelde zich als stuifmeel op de stoelen en tafels, op de schalen. De mensen borstelden het zich van de schouders. Dunne laagjes stof lagen op de drempels.

Midden in die nacht ging de wind liggen en liet het land met rust. De met stof gevulde lucht dempte de geluiden nog meer

dan mist. De mensen hoorden, terwijl ze in bed lagen, de wind stil worden. Ze werden wakker toen de onstuimige wind voorbij was. Ze lagen rustig en luisterden naar de stille verte. Toen kraaiden de hanen. Hun geluid was gedempt en de mensen woelden rusteloos in hun bed en verlangden naar de ochtend. Ze wisten dat het lang zou duren voordat het stof uit de lucht weggezakt was. 's Morgens leek het stof wel mist, en de zon was zo rood als donker, vers bloed. De hele dag ziftte het stof omlaag uit de lucht en ook de volgende dag ziftte het omlaag. Een egale deken bedekte de aarde. Hij bedekte de mais, hoopte zich op op de punten van de palen van de omheiningen, hoopte zich op op de draden; hij bedekte de daken, bepoederde het onkruid en de bomen.

De mensen kwamen uit hun huizen, roken de hete, prikkelende lucht en bedekten hun neus ertegen. En de kinderen kwamen uit de huizen, maar ze renden niet en schreeuwden niet, zoals ze na een regenbui gedaan zouden hebben. Mannen stonden bij hun omheiningen en keken naar hun vernielde mais, die nu snel doodging, terwijl er nog maar een klein beetje groen tussen de laag stof zichtbaar was. De mannen waren stil en verroerden zich nauwelijks. En de vrouwen kwamen uit de huizen en gingen naast hun mannen staan – om te peilen of de mannen het deze keer op zouden geven. De vrouwen bestudeerden tersluiks de gezichten van de mannen, want de mais mocht gaan, zolang iets anders maar bleef. De kinderen stonden er dichtbij, trokken met blote voeten figuren in het stof en staken hun voelhoorns uit om te weten te komen of de mannen en vrouwen het op zouden geven. De kinderen gluurden naar de gezichten van de mannen en vrouwen, en tekenden vervolgens met hun tenen voorzichtig lijnen in het stof. Paarden kwamen bij de troggen staan en veegden met de neus over het water om het stof dat erop lag weg te krijgen. Na een poos verloren de gezichten van de kijkende mannen hun uitdrukking van verbijstering en verslagenheid en werden hard en toornig en onverzettelijk. Toen wisten de vrouwen dat ze gerust konden zijn en dat ze het niet op-

gaven. Toen vroegen ze: Wat zullen we doen? En de mannen antwoordden: Ik weet 't niet. Maar het was in orde. De vrouwen wisten dat het in orde was en ook de kijkende kinderen wisten dat het in orde was. Vrouwen en kinderen wisten diep in zichzelf dat geen ongeluk te groot om te dragen was, wanneer hun mannen de moed erin hielden. De vrouwen gingen de huizen binnen en aan het werk, en de kinderen begonnen weer te spelen, zij het nog aarzelend in het begin. Naarmate de dag vorderde, werd de zon minder rood en schitterde hij op het met stof bepoederde land. De mannen zaten in de deuropening van hun huizen; hun handen waren bezig met stokjes en steentjes. De mannen zaten stil na te denken en te overleggen.

Hoofdstuk 2

Een enorme, rode vrachtauto stond voor het kleine restaurant aan de kant van de weg. De verticale uitlaat sputterde zacht en een bijna onzichtbaar waas van staalblauwe rook trilde boven het uiteinde. Het was een nieuwe vrachtauto, glimmend rood, en op de zijkanten stond in dertig centimeter hoge letters OKLAHOMA CITY TRANSPORTMAATSCHAPPIJ. De dubbele banden waren nieuw en aan de grendel van de grote achterdeuren stak een geelkoperen hangslot recht naar voren. Binnen de met vliegen gaas afgeschermden ramen van het restaurant speelde een radio rustige dansmuziek, zacht afgesteld, zoals het is wanneer niemand luistert. Een kleine ventilator met afvoer draaide bijna geruisloos in de cirkelvormige opening boven de ingang, en vliegen zoemden opgewonden om deuren en ramen, en botsten tegen de horren. Binnen zat één man, de vrachtwagenchauffeur, op een kruk. Hij leunde met zijn ellebogen op het buffet en keek over zijn koffie naar het magere, eenzame serveerstertje. Hij praatte de vlotte, onverschillige taal van de grote weg met haar. 'Ik heb 'm een maand of drie geleden gezien. Hij had een operatie gehad. Iets weg laten snijden. Ik ben vergeten wat.' En zij: 'Het lijkt niet langer dan een week geleden dat ik hem zelf nog gezien heb. Hij zag er toen best uit. Hij is best aardig als hij niet zat is.' Nu en dan bromde er zacht een vlieg tegen de met

vliegengaas bespannen deur. De koffiemachine stootte stoom uit en het serveerstertje reikte zonder om te zien achter zich en sloot de stoom af.

Buiten stak een man die langs de kant van de grote weg liep over en ging op de vrachtauto af. Hij liep langzaam naar de voorzijde, legde zijn hand op het glimmende spatbord en keek naar de GEEN PASSAGIERS-sticker op de voorruit. Een ogenblik stond hij op het punt door te lopen, maar in plaats daarvan ging hij aan de van het restaurant afgewende zijde op de treeplank zitten. Hij was niet ouder dan dertig. Zijn ogen waren heel donkerbruin en ook zijn oogwit was enigszins bruin getint. Zijn jukbeenderen waren hoog en breed, en sterke, diepe lijnen doorgroefden zijn wangen tot rondom zijn mond. Zijn bovenlip was lang, en doordat zijn tanden naar voren staken, spanden zijn lippen zich om ze te bedekken, want hij hield zijn mond dicht. Zijn handen waren hard, met brede vingers, en nagels zo dik en gegroefd als kleine mosselschelpen. De ruimten tussen duim en wijsvinger en zijn handpalm glommen van het eelt.

De kleren van de man waren nieuw – goedkoop en nieuw, allemaal. Zijn grijze pet was zo nieuw dat de klep nog stijf was en de knoop er nog aan zat, niet vormloos en uitgezakt zoals hij zou zijn als hij eenmaal een tijdje voor al de verschillende doeleinden van een pet had gediend: een bergplaats voor je beurs, je zakdoek. Zijn pak was van goedkope, grijze, stugge stof, en zo nieuw dat de vouwen nog in de broek zaten. Zijn overhemd van blauw met wit gestreept katoen was stijf en glad van het appret. Het jasje was te ruim, en de broek te kort, want hij was lang en mager. De met paardenhaar opgevulde schouders van het jasje zakten omlaag naar zijn armen, en toch waren de mouwen te kort en slobberde de voorkant van zijn jas los over zijn buik. Hij droeg een paar nieuwe, bruingele schoenen, een soort legerlaarzen, met dikke spijkers en met halve cirkels als paardenhoeven om het scheeflopen van de hakken tegen te gaan. Deze man zat op de treeplank, nam zijn pet af en veegde er zijn gezicht mee af. Toen zette hij zijn pet weer op, en door eraan te trekken maakte

hij een begin met de toekomstige vernieling van de klep. Zijn voeten trokken zijn aandacht. Hij bukte zich, maakte de veters los en knoopte de uiteinden niet meer vast. Boven zijn hoofd pufte de uitlaat van de dieselmotor kleine wolkjes blauwe rook uit.

De muziek in het restaurant hield op. Er sprak nu een mannenstem uit de luidspreker, maar het serveerstertje zette hem niet uit, want ze merkte niet eens dat de muziek opgehouden was. Haar onderzoekende vingers hadden een puistje onder haar oor ontdekt. Ze probeerde het te zien in een spiegel achter het buffet, zonder het de vrachtwagenchauffeur te laten merken, en daarom deed ze alsof ze een haarlokje recht wilde duwen. De vrachtwagenchauffeur zei: 'Er is een groot dansfeest geweest in Shawnee. Ik heb gehoord dat er iemand vermoord is of zoiets. Heb jij er iets van gehoord?' 'Nee,' zei het serveerstertje en betastte liefkozend het pukkeltje onder haar oor.

Buiten stond de man die op de treeplank gezeten had op, keek over de kap van de vrachtwagen en sloeg het restaurant een ogenblik gade. Toen ging hij weer zitten, haalde een zak tabak en een pakje vloeitjes uit de zijzak van zijn jasje. Hij rolde zijn sigaret langzaam en perfect, keek ernaar en streek hem glad. Ten slotte stak hij de sigaret aan en wierp de brandende lucifer in het stof bij zijn voeten. De zon verkleinde de schaduw van de vrachtwagen naarmate het middaguur naderde.

In het restaurant betaalde de vrachtwagenchauffeur zijn rekening en gooide het wisselgeld, twee vijftcentstukken, in een gokautomaat. De rondwervelende cilinders brachten hem niets op. 'Ze maken ze zo dat je nooit iets kunt winnen,' zei hij tegen het serveerstertje.

En zij antwoordde: 'Nog geen twee uur geleden had iemand de jackpot. Drie tachtig won hij. Wanneer ben je weer terug?'

Hij hield de met vliegengaas bespannen deur een eindje open. 'Over een week, tien dagen,' zei hij. 'Ik moet naar Tulsa, en ik ben altijd langer onderweg dan ik denk.'

Ze zei humeurig: 'Laat de vliegen niet binnen. D'r in of d'r uit.'

‘Tot kijk,’ zei hij en liep naar buiten. De deur sloeg achter hem dicht. Hij stond in de zon, haalde de wikkel van een stuk kauwgom. Hij was een zware man, breed in de schouders, met een dikke buik. Zijn gezicht was rood en zijn blauwe ogen waren smal en dichtgeknepen door het vele ingespannen kijken in fel licht. Hij droeg een rijbroek en hoge rijglaarzen. Hij hield het stuk kauwgom voor zijn mond en riep door de hor: ‘Zeg, niets doen wat ik niet weten mag, hoor!’ Het serveerstertje had zich naar een spiegel tegen de achtermuur gekeerd. Ze bromde wat terug. De vrachtwagenchauffeur werkte langzaam de kauwgom naar binnen, opende zijn kaken en lippen met iedere hap wat wijder. Hij kneedde de kauwgom in zijn mond, rolde het onder zijn tong, terwijl hij naar de grote, rode vrachtauto liep.

De man die mee wilde rijden stond op en keek hem door de ruiten aan. ‘Kan ik een eindje meerijden, meneer?’

De vrachtwagenchauffeur keek snel even om naar het restaurant.

‘Heb je de GEEN PASSAGIERS-sticker op de voorruit niet gezien?’

‘Jazeker heb ik die gezien. Maar daarom kan iemand toch wel eens een goeie kerel zijn, zelfs als een rijke stinkerd hem dwingt met zo’n sticker op zijn voorruit te rijden.’

De chauffeur dacht na over het voor en tegen van dit antwoord terwijl hij langzaam in de vrachtwagen klom. Als hij nu weigerde, was hij niet alleen geen goeie kerel, maar liet hij zich ook dwingen een sticker op zijn voorruit te hebben en mocht hij geen gezelschap hebben. Als hij de man liet meerijden, was hij automatisch een goeie kerel en tegelijk geen slappeling die zich door een rijke stinkerd de wet liet voorschrijven. Hij wist dat hij klem zat, maar hij zag geen uitweg. En hij wou een goeie kerel zijn. Hij wierp nog een blik naar het restaurant. ‘Kruip dan maar op de treeplank tot we voorbij de bocht zijn,’ zei hij.

De ander ging zo zitten dat hij uit het zicht was en hield zich vast aan de kruk van het portier. De motor bromde een ogenblik wat luider, de versnellingen pakten en de grote vrachtauto

reed weg, eerste versnelling, tweede versnelling, derde versnelling en toen een hoog, gillend op gang komen en de vierde versnelling. Onder de man, die zich aan het portier vasthield, schoot de weg in duizelingwekkende vaart voort. Het was anderhalve kilometer tot de eerste bocht in de weg; toen hield de vrachtwagen zijn vaart in. De man op de treeplank stond op, deed het portier open en liet zich op de bank glijden. De chauffeur keek hem met dichtgeknepen ogen aan en kauwde alsof de gedachten en indrukken door zijn kaken gesorteerd en geordend werden, voordat ze ten slotte in zijn hersens opgeborgen werden. Zijn ogen begonnen bij de nieuwe pet en gleden omlaag langs de nieuwe kleren naar de nieuwe schoenen. De ander schuurde zijn rug tegen de bank in het aangename besef eindelijk te kunnen zitten, nam zijn pet en veegde er zijn bezwete voorhoofd en kin mee af. 'Bedankt vriend,' zei hij. 'Mijn voeten wilden niet meer.'

'Nieuwe schoenen,' zei de chauffeur. Zijn stem had hetzelfde soort heimelijkheid, was even insinuerend als zijn ogen. 'Je moet ook niet op nieuwe schoenen lopen – in die hitte.'

De man keek omlaag naar de stoffige gele schoenen. 'Ik had geen andere schoenen,' zei hij. 'Je moet ze wel dragen, als je geen andere hebt.'

De chauffeur tuurde met kennis van zaken voor zich uit en verhoogde de snelheid van de vrachtauto een beetje. 'Moet je ver?'

'Ja! Maar ik had het wel kunnen lopen, als mijn voeten het niet opgegeven hadden.'

De vragen van de chauffeur hadden de toon van een voorzichtig verhoor. Het leek of hij netten spreidde, vallen zette met zijn vragen.

'Op zoek naar werk?' vroeg hij.

'Nee, mijn ouweheer heeft een boerderijtje, zestien hectare. Hij is pachter, maar we zitten er al een hele tijd.'

De chauffeur keek veelbetekenend naar de velden langs de weg, waar de mais opzij was gevallen en onder een dikke laag